

УДК 339.009.12

Зелінська О.М., к.е.н. доцент

Галазюк Н.М., к.е.н. доцент

Луцький національний технічний університет

Принципи та закономірності підвищення міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів

Дана стаття присвячена вивченню передумов динамічного соціально-економічного розвитку національних регіонів. На основі проведеного дослідження пропонується виокремити систему найбільш актуальних принципів регіонального економічного зростання та забезпечення підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки.

Ключові слова: національний регіон, глобалізація, принцип, закономірність, конкурентоспроможність.

Zelynska O., Galaziuk N.

The principles and laws of the international competitiveness of national regions

At the present stage of world development is characterized deepening globalization processes that promote deployment of competitive trends at different levels of the economic system - from macro (global) to the micro level. As a result of significantly changing the role of individual regions in the global economy. Gradually, the region is relatively independent economic entity, giving him the opportunity to engage in a competitive relationship with the interregional interactions, and global market.

It is important for economic recovery in Ukraine in the current economic conditions are improving the structure of regional economies and create conditions to ensure their sustainable competitive position in the international market. Only those regions that can effectively exploit the potential of its territory and attract for this purpose not only domestic but also attracted capital will have real prospects for socio-economic growth.

In the development of the productive forces and their deployment, traced the action of certain economic laws which, in turn, expressed constantly renewable interrelationships on the production, exchange and consumption of goods and services. Considering the nature of economic laws, we can say that they are characterized by an objective relationships that develop only in the process of social work.

According to conventional classification of economic laws share the general inherent to any kind of economic activity and specific, which are peculiar to individual industries. The development of the productive forces the most significant impact with such general economic laws, social division of labor, concentration of production,

comprehensive and proportional development of production, relations of production according to the level of development of productive forces, saving time.

General economic laws in particular, the economic environment appear as patterns. Study of the placement and development of productive forces is a necessary theoretical and methodological foundation for the development of industrial and social infrastructure, efficient use of natural resources, providing employment potential of the regions on this basis to increase their competitiveness. The main laws include the law of rational division of labor, territorial concentration of productive forces, territorial complexity, cost efficiency of productive forces.

Based on knowledge of the laws, in practice, developed the principles of productive forces. In recent understand the main provisions of economic policy in the implementation of the laws of accommodation, activities and rules of economic management. The most important principles are: rational distribution of production complex placement, balance and proportionality, ensuring ecological balance.

Thus, the priority above principles defined strategy for socio-economic development and the specific tasks covered by the respective concepts of economic development. In the current economic conditions in accordance with the concept of sustainable development, in the first place is the social and economic orientation principles deployment and development of productive forces.

However, given the European aspirations of Ukraine, state regional policy requires major changes on adapting the principles and requirements of European regional policy.

Development of principles of rational economic growth is of great theoretical and practical importance. Taking into account the principles of improving national competitiveness in the region will provide stimulating the development of important sectors of the economic system in the region, improving the results of their functioning and quality of life. Effective implementation of these pryncypivna regional level will create a framework to enhance regional competitiveness and enforcement of national and regional interests.

Key words: national region, globalization, principle, law, competitiveness.

Зелинская О.Н., Галазюк Н.Н.

Принципы и закономерности повышения международной конкурентоспособности национальных регионов

Данная статья посвящена изучению предпосылок динамичного социально-экономического развития национальных регионов. На основе проведенного исследования предлагается выделить систему наиболее актуальных принципов регионального экономического роста и обеспечение повышения конкурентоспособности региональной экономики.

Ключевые слова: национальный регион, глобализация, принцип, закономерность, конкурентоспособность.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. На

сучасному етапі світового розвитку характерним є поглиблення глобалізаційних процесів, що сприяють розгортанню конкурентних тенденцій на різних рівнях економічної системи – від макро- (світового) до мікрорівня. Як наслідок істотно змінюється роль окремих регіонів у світовій економіці. Поступово регіон стає відносно самостійним економічним суб'єктом, що дає йому можливість самостійно вступати в конкурентні відносини як у міжрегіональних взаємодіях, так і на світовому ринку.

Важливим для відновлення економічного зростання в Україні в сучасних умовах господарювання є вдосконалення структури економіки регіонів та створення умов, що забезпечують їх стійкі конкурентні позиції на міжнародному ринку. Лише ті регіони, які зможуть ефективно використовувати потенціал власної території та залучати для цієї мети не тільки внутрішній, а й залучений капітал, будуть мати реальні перспективи для соціально-економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Тематиці соціально-економічного розвитку та підвищенню конкурентоспроможності економіки приділяється багато уваги як в працях вітчизняних, так і зарубіжних дослідників.

Значний внесок у дослідження теорії формування та забезпечення високого рівня конкурентоспроможності зробили ряд зарубіжних вчених, а саме Б. Асхайм, І. Бегг, І. Брамезза, Б. Гардінер, Дж. Даннінг, М. Енрайт, А. Ізаксен, Б. Йонсон, П. Кресл, Б.-О.Лундваль, Дж. МакКомбі, Р. Мартін, М. Портер, Дж. Сакс, П. Тайлер, К. Фрімен, Дж. Хамфрі, Х. Шмітц, С. Янсен-Батлер.

Серед вітчизняних дослідників, що займалися проблемами забезпечення національної конкурентоспроможності держави та регіону зокрема, слід відмітити таких як: Л. Антонюк, Я. Базилюк, В. Безугла, А. Гальчинський, В. Геєць, З. Герасимчук, Я. Жаліло, Б. Кваснюк, А. Кінах, Л. Ковальська, В. Новицький, А. Філіпенко та інші. Їх здобутки мають велике наукове та практичне значення.

Проте, незважаючи на високий рівень теоретичних розробок, питання щодо принципів та закономірностей підвищення міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів в умовах глобальних фінансово-економічних зрушень потребують більш глибокого дослідження та аналізу.

Цілі статті. Метою статті є дослідження сутності конкурентоспроможності національного регіону, а також виділення принципів та закономірностей щодо її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На сучасному етапі розвитку все більшої актуальності набувають питання нагального підвищення міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів як основи забезпечення збалансованого розвитку вітчизняної економіки.

Довкола дослідження конкурентоспроможності різних суб'єктів постійно точаться наукові дискусії серед значної кількості вітчизняних та зарубіжних вчених. В якості таких суб'єктів частіше всього виступають товари (послуги), підприємства, галузі та національна економіка в цілому.

В той же час, також не меншої уваги слід приділяти вивченню регіонального аспекту, а саме дослідженню проблем конкурентоспроможності регіону, що носить складний міждисциплінарний характер та базується на економічній теорії, регіональній економіці, розміщенні продуктивних сил, міжнародній економіці.

Проте в сучасних умовах поширення глобалізації економічних процесів конкурентоспроможність регіонів стала розглядатися як самостійна теоретична і практична проблема регіонального розвитку. Залишаються невирішеними питання щодо принципів та особливостей підвищення міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів.

Аналізуючи велику кількість критеріїв щодо трактування сутності поняття конкурентоспроможності регіону та економіки зокрема, слід вказати на відсутність єдності у поглядах до формування цих категорій. Тому при визначенні сутності конкурентоспроможності регіону доцільно врахувати такі критерії, як:

- конкурентні переваги можуть створюватися лише внаслідок ефективної реалізації економічного потенціалу регіону за допомогою ринкових механізмів;
- підвищення конкурентоспроможності регіону є не лише інструментом розвитку економіки, але й є також головним чинником зростання рівня якості життя населення;

- стратегічною метою забезпечення конкурентоспроможності регіональної економіки має залишатися підвищення якості життя даного регіону.

Таким чином, конкурентоспроможність регіональної економіки проявляє себе у здатності забезпечити сталий економічний розвиток регіону та якість життя населення, що відповідає вимогам сучасності. Вирішення цього завдання, в умовах функціонування ринкових відносин, вимагає якісної зміни управління регіоном, що зумовлює відповідні зміни в методологічних підходах до наукового обґрунтування закономірностей та принципів розміщення продуктивних сил.

У процесі розвитку продуктивних сил та їх розміщення, прослідковується дія певних економічних законів, які, в свою чергу виражають постійно відновлювальні взаємозвязки з приводу виробництва, обміну і споживанням товарів і послуг. Розглядаючи сутність економічних законів, можна сказати, що вони характерні об'єктивним відносинам, які складаються лише в процесі суспільної трудової діяльності.

Відповідно до загальноприйнятої класифікації економічні закони поділяють на загальні, притаманні будь-якому виду господарської діяльності та специфічні, які властиві окремим виробництвам. На розвиток продуктивних сил найвагоміший вплив мають такі загальні економічні закони: суспільного поділу праці, концентрації виробництва, комплексного та пропорційного розвитку виробництва, відповідності виробничих відносин рівню розвитку продуктивних сил, економії часу[5].

Загальні економічні закони у конкретному, економічному середовищі проявляються як закономірності. Вивчення закономірностей розміщення і розвитку продуктивних сил є необхідним теоретико-методологічним підґрунтям для розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, ефективного використання природно-ресурсного, трудового потенціалу регіонів забезпечуючи на цій основі підвищення їх конкурентоспроможності. До основних закономірностей відносять закономірність раціонального поділу праці, територіальної концентрації продуктивних сил, територіальної комплексності, економічної ефективності розміщення продуктивних сил [1,3,4,5].

Важливою передумовою постійного розвитку виробництва та виробничої інфраструктури є раціональний поділ праці між регіонами країни та в межах країни в цілому. Оскільки регіони як правило, відрізняються між собою за природними та соціально-економічними умовами, це створює передумови територіального поділу праці

Територіальна концентрація виробництва являє собою вигідне економіко-географічне розташування, сприятливі природні умови, наявність природно-ресурсної бази. Часто дана закономірність проявляється у формуванні агропромислових центрів, агломерацій, технополісів тощо.

Закономірність територіальної комплектності проявляється у взаємозв'язках між галузями спеціалізації, допоміжними та обслуговуваними галузями.

На основі пізнання закономірностей, на практиці, розробляються принципи розміщення продуктивних сил. Під останніми розуміють основні положення економічної політики держави в реалізації законів розміщення, правила діяльності та управління економікою. Найважливішими принципами є: раціонального розміщення виробництва, комплексного розміщення, збалансованості і пропорційності, забезпечення екологічної рівноваги[1,3,4,5].

Дамо коротку характеристику вищезгаданим принципам. Отже, принцип раціонального розміщення виробництва передбачає широкомасштабне врахування економічних, демографічних, екологічних та соціальних передумов і факторів розміщення продуктивних сил.

Щодо принципу комплексного розміщення виробництва, то він полягає комплексному використанні природних та трудових ресурсів, а також встановлення ефективних виробничих зв'язків між різними підприємствами регіону.

Суть принципу збалансованості і пропорційності зводиться до досягнення кількісної та якісної відповідності, тобто повинна існувати певна відповідність між сировиною, паливно-енергетичною базою, наявністю земельних, водних, трудових ресурсів та існуючими виробничими потужностями.

Не менш важливим принципом є дотримання екологічної рівноваги, що спрямований на раціональне використання природних ресурсів регіону.

Таким чином, пріоритетність вищезазначених принципів визначається стратегією соціально-економічного розвитку та конкретними завданнями, висвітленими у відповідній концепції економічного розвитку. В сучасних умовах господарювання відповідно до концепції сталого розвитку, на першому місці є соціальна та економічна спрямованість принципів розміщення і розвитку продуктивних сил.

Проте враховуючи євроінтеграційні прагнення України, державна регіональна політика потребує серйозних змін з приводу адаптації до принципів і вимог європейської регіональної політики. Варто відмітити, що ключовими серед них вважаються:

- децентралізація повноважень і відповідальності. В контексті децентралізації повноважень і відповідальності, здійснення європейської регіональної політики полягає в послідовній децентралізації прийняття рішень і розширення повноважень та відповідальності в цьому процесі регіональних і місцевих влад. В сучасних умовах господарювання європейська регіональна політика являє собою складну систему, яка забезпечує участь місцевих влад у плануванні заходів регіональної політики відповідного рівня за принципом «знизу-вверх».

- перенесення акцентів регіональної політики з допомоги регіонам на формування їх конкурентоспроможності[2, с.79].

Це в свою чергу означає, що об'єктами регіональної політики стають не лише проблемні регіони, всі регіони країни. А тому саме формування конкурентоздатності має стати інструментом подолання проблем регіонів.

Висновки. Розробка принципів раціонального економічного зростання має велике теоретичне та практичне значення. Врахування принципів підвищення конкурентоздатності національного регіону дозволить забезпечити стимулювання розвитку найважливіших сфер економічної системи регіону, підвищення результатів їх функціонування та якості життя населення. Ефективна реалізація зазначених принципів на регіональному рівні дозволить створити базу для підвищення

регіональної конкурентоспроможності та забезпечення дотримання загальнонаціональних та регіональних інтересів.

1. Дорогунцов С.І., Данилишин Б.М., Лібанова Е.М., Шевчук В.Я. Україна: проблеми сталого розвитку: Наукова доповідь. – К.: РВПС України НАН України, 1997. – С. 5-96
2. Петер Сегварі / Підсумковий звіт про досвід формування політики регіонального розвитку країн Центральної та Східної Європи в контексті вступу до Європейського Союзу / Регіональне Врядування та Розвиток в Україні, листопад 2008
3. Петкова Л.О. Регіональна економіка / Л.О. Петкова, М.В. Лебедева, А.В. Бойко; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. Технол.ун-т. – Черкаси: ЧДТУ, 2008. – 104с.
4. Розміщення продуктивних сил: Посібник / Тарангул Л.Л., Горленко І.О., Свтушенко Г.І. – К., 2000- 264с.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.04.2006 № 208-р «Про схвалення Концепції реформування та розвитку лісового господарства»